[2019] 3 S.C.R.1036

ਨਗਰ ਨਿਗਮ

ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੁੰਬਈ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਰਫੀਕੁਨੀਸਾ ਐਮ. ਖਲੀਫਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ)

ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ ਸ੍ਰੀ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਕੁਈਨ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1727-1732)

ਫਰਵਰੀ 18, 2019

[ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਮੁੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਐਕਟ, 1888:

ਧਾਰਾ 312 ਅਤੇ 314 (1) - ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੁਆਰਾ ਸਟਾਲਾਂ/ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ - ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਨਿਗਮ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਮੈਡੰਮਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਰੇਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਜਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ: ਧਾਰਾ 312 ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲੀ, ਖੁੱਲੇ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਿਕਾਸ, ਖੂਹ ਜਾਂ ਟੈਂਕ 'ਤੇ ਨਿਗਮ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਢਾਂਚਾ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰੁਕਾਵਟ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ੇ ਆਦਿ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ - ਧਾਰਾ 314(1) ਸੀਮਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਐਕਟ, 1950 ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਐਕਟ, 1956 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ 312(1) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ - ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸਾਰੇ ਗਏ ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਧਾਰਾ 314 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸੀ,

ਕਿਉਂਕਿ ਢਾਂਚਾ ਧਾਰਾ 312 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ - ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਰਮਿਟ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ (ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ) ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਬਦਲਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਮੈਂਡਮਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਅਨੁਛੇਦ 226 – ਰਿੱਟ – ਮੰਡਮਸ ਦੀ ਰਿੱਟ - ਬੰਬੇ ਮਿਉਂਸਪਲ (ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ) ਐਕਟ, 1950 - ਬੰਬੇ ਮਿਉਂਸਪਲ [ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ BBA (ਸੋਧ)] ਐਕਟ, 1956.

ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

1036

XXXXXX

ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੁੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਰਫੀਕੁਨੀਸਾ ਐਮ. ਖਲੀਫਾ 1037

ਕਿਹਾ ਗਿਆ: 1. ਮੁੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਐਕਟ, 1888 ਦੀ ਧਾਰਾ 312 ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲੀ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਾਲੇ, ਖੂਹ ਜਾਂ ਟੈਂਕ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢਾਂਚੇ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰੁਕਾਵਟ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਗਲੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਿਕਾਸ, ਖੂਹ ਜਾਂ ਟੈਂਕ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 312 ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਢਾਂਚੇ/ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ ਜੋ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 310 ਅਤੇ 317 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

2. ਧਾਰਾ 314 (1) ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੰਬਈ ਮਿਉਂਸਪਲ (ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ) ਐਕਟ, 1950 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ

ਦੀ ਧਾਰਾ 312 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਵਧੇ ਹੋਏ ਉਪਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਬੀ. ਬੀ. ਏ. (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1956 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲੀ, ਵਾੜ, ਰੇਲ, ਪੋਸਟ, ਕਦਮ, ਬੂਥ ਜਾਂ ਹੋਰ ਢਾਂਚੇ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਧ, ਵਾੜ, ਰੇਲ, ਪੋਸਟ, ਕਦਮ, ਬੂਥ ਜਾਂ ਹੋਰ ਢਾਂਚੇ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 314 (1) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ, ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਕੰਧ, ਵਾੜ, ਰੇਲ, ਪੋਸਟ, ਕਦਮ, ਬੂਥ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਸੜਕ ਜਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਾਂ ਨਿਕਾਸ ਜਾਂ ਖੂਹ ਜਾਂ ਟੈਂਕ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦੋ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 312 (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਉਪਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਢਾਂਚਾ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 19] [1044-D-F]

3. ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮਾ, ਨਕਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਥਲ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲ / ਢਾਂਚੇ ਸੀਵਰੇਜ ਲਾਈਨ / ਚੈਂਬਰ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ; ਇਹ ਢਾਂਚੇ/ਸਟਾਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 312 (1) ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ; ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਢਾਂਚੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਨ; ਅਤੇ ਸਟਾਲ/ਢਾਂਚੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਨਤਾ ਲਈ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਗਲੀ (ਬਾਂਦਰਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੋਡ) 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਕਮਿਸ਼ਨਰ) ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 ਤਹਿਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ/ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਟਾਲਾਂ/ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਗਾਊਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ 05.10.2015

ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਟਾਲਾਂ/ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਥਲ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰੇ 22 ਅਤੇ 23] [1045-B-D]

XXXXXX

4. ਸਿਹਤ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਦਾ ਸਟਾਲ/ਢਾਂਚਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 314 ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸੜਕ ਜਾਂ ਖੁੱਲੇ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਿਕਾਸ, ਖੂਹ ਜਾਂ ਟੈਂਕ 'ਤੇ ਸਿਹਤ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਟਾਲ/ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹੇ ਸਟਾਲ/ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। [ਪੈਰਾ 26] [1045-G]

5. ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਕਮਿਸ਼ਨਰ) ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ/ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹਰੇਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਢੁਕਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮੈਂਡਮਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 27] [1046-B]

6. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੈਂਡੰਮਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਉਦੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਤਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ

(ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ) ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਦਲਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 28] [1046-C]

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ/ਨੀਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 ਤਹਿਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੋਈ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 29] [1046-D]

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦਾ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1727-1732.

2016 ਦੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2639, 2184, 2642, 2641, 2644 ਅਤੇ 2746 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 12.06.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

XXXXXX

ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੁੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਰਫੀਕੁਨੀਸਾ ਐਮ. ਖਲੀਫਾ 1039

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ, ਅਤੁਲ ਚਿਤਾਲੇ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਆਸ਼ਾ ਗੋਪਾਲਨ ਨਾਇਰ, ਪ੍ਰੀਤੀ ਪੁਰੰਦਰੇ, ਨਿਵੇਦਿਤਾ ਨਾਇਰ, ਸ਼ਿਵਾਂਗੀ ਖੰਨਾ, ਗੁਰਜੋਤ ਸੇਠੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸੁਨੀਲ ਫਰਨਾਂਡਿਸ, ਓਮਕਾਰ ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੂਪੁਰ ਕੁਮਾਰ,ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਜੂ ਥਾਮਸ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਿਲੋਨੀ ਸੰਘਵੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀਪਾ ਐਮ. ਕੁਲਕਰਨੀ, ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਰਾਮਕਾਂਤਰਾਓ ਕਟਨੇਸ਼ਵਰਕਰ, ਅਨੂਪ ਕੰਡਾਰੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਜੇ.

1. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ (Leave granted)

2. ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ 2016 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 2639, 2184, 2642, 2641, 2644 ਅਤੇ 2746 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 12.06.2018 ਦੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

3. ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਖੇਪ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਕੁਝ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

4. ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ (ਕੁੱਲ 6) ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (1 ਤੋਂ 6) ਛੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

5. ਛੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੁੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਅਤੇ ਕੁਲੈਕਟਰ (ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ 6) ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਛੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕੋ ਜਿਹੇ, ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਲੀਲਾਂ/ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

6. ਛੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ (ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਬਾਂਦਰਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੋਡ 'ਤੇ "ਯਾਦਗਾਰ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ" ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਟਾਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਯਾਦਗਰ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਸਟਾਲ ਵਿੱਚ "ਪਾਨ ਦੀ ਦੁਕਾਨ" ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੀਜਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਬਾਂਦਰਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੋਡ 'ਤੇ "ਲੱਕੀ ਕਬਾਬ ਕਾਰਨਰ" ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਇੱਕ ਫੂਡ ਸਟਾਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚੌਥਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਬਾਂਦਰਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੋਡ 'ਤੇ "ਦਾਨਿਸ਼ ਕਬਾਬ ਕਾਰਨਰ" ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਇੱਕ ਫੂਡ ਸਟਾਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੰਜਵਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਬਾਂਦਰਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੋਡ 'ਤੇ 'ਗੁਲਸਿਕ-ਕਬਾਬ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਇਕ ਫੂਡ ਸਟਾਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਛੇਵਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਬਾਂਦਰਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੋਡ 'ਤੇ ' A-1 ਸੀਕ ਕਬਾਬ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਫੂਡ ਸਟਾਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

XXXXXX

7. ਸਾਰੇ ਛੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਪਰਮਿਟ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ 26.05.2016 ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਗਾਊਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ/ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਬਾਂਦਰਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ/ਪਾਨ ਸਟਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੌਰਾਨ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ) ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਮੁੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਐਕਟ, 1888 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਐਕਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।

8. ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਰੇਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕੋਲ ਨਗਰ ਨਿਗਮ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਿਹਤ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1-ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਗਾਊਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਟਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ।

9. ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਢਾਂਚਿਆਂ/ਸਟਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ।

10. ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਰਾਹਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1-ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਵਿਕਲਪ ਵਜੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਕਿ ਉਹ ਹਰੇਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਅਸੁਵਿਧਾ ਲਈ ਵਾਜਬ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ 26.05.2018 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1-ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੁਆਰਾ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।

11. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਟਾਲ/ ਢਾਂਚੇ ਜਨਤਕ ਸੀਵਰੇਜ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਟਾਲ/ਢਾਂਚੇ ਜਨਤਕ ਸੀਵਰੇਜ ਲਾਈਨਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ

ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਟਾਲ/ ਢਾਂਚੇ ਬਾਂਦਰਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੋਡ 'ਤੇ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਭੀੜ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਿਹਤ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਸਟਾਲਾਂ/ ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ 05.10.2015 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

XXXXXX

12. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਨਗਰ ਨਿਗਮ) ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪਰਮਿਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ 9 ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਇਹ 9 ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ:

(i) ਅਸੀਂ ਮੁੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ/ਦੁਕਾਨਾਂ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰੇ ਜੋ 26 ਮਈ, 2016 ਨੂੰ ਉਸੇ ਇਲਾਕੇ ਜਾਂ ਨੇੜਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਢਾਹੇ ਗਏ ਸਨ;

(ii) ਇਲਾਕਾ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਉਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਜੋ ਉਹ ਢਾਹੇ ਗਏ ਢਾਂਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ;

(iii) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਪਲੋਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ;

(iv) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਢਾਹੇ ਗਏ ਢਾਂਚਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਫੀਸ/ਖ਼ਰਚਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ;

(v) ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਪਲੋਡ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਟਾਲਾਂ/ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਢਾਂਚੇ/ਸਟਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਥਿਤ ਹਨ;

(vi) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੁਬਾਰਾ ਉਸਾਰੀ ਉਸੇ ਉਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਵਾਰਡ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 48 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅਗਾਊਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ;

XXXXXX

(vii) ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕੁਇਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਜੇ ਢਾਹੇ ਗਏ ਅਸਲ ਸਟਾਲ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਨ, ਤਾਂ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਲਈ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਟਾਲਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ;

(viii) ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਸਮੇਤ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰਹੇਗਾ। ਜੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗਾ;

(ix) ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।

13. ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਨੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਰਾਹੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

14. ਇਸ ਲਈ, ਸੰਖੇਪ ਸਵਾਲ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ 9 ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

15. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਤੁਲ ਚਿਤਾਲੇ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਫਰਨਾਂਡੀਜ਼ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀਪਾ ਐਮ. ਕੁਲਕਰਨੀ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ।

16. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਇਛੁੱਕ ਹਾਂ।

17. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 312 ਅਤੇ 314, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ:

"312. ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਢਾਂਚਿਆਂ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ।

XXXXXX

(1) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਧਾਰਾ 310 ਜਾਂ 317 ਅਧੀਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਸੇ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਾਲੇ, ਖੂਹ ਜਾਂ ਟੈਂਕ ਦੇ ਉੱਪਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਕੰਧ, ਵਾੜ, ਰੇਲ, ਪੋਸਟ, ਕਦਮ, ਬੂਥ ਜਾਂ ਹੋਰ ਢਾਂਚਾ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏਗਾ ਜਾਂ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਗਲੀ, ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਾਲੇ, ਖੂਹ ਜਾਂ ਟੈਂਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ।

(2) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਸਾਰੀ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 322 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

"314. ਧਾਰਾ 312, 313 ਜਾਂ 313ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰ।

ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਬਿਨਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇ, ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ-

(a) ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਧ, ਵਾੜ, ਰੇਲ, ਪੋਸਟ, ਕਦਮ, ਬੂਥ ਜਾਂ ਹੋਰ ਢਾਂਚਾ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ ਜੋ ਧਾਰਾ 312 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਸੇ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਾਲੇ, ਖੂਹ ਜਾਂ ਟੈਂਕ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਉਪਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੰਬਈ ਮਿਉਂਸਪਲ (ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ) ਐਕਟ, 1950 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਬੰਬਈ ਮਿਉਂਸਪਲ ਮਿਉਂਸਪਲ (ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ) ਐਕਟ, 1956 ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਬੀ. ਬੀ. ਏ. (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1956;ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਉਪਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ;

(b) ਕੋਈ ਵੀ ਸਟਾਲ, ਕੁਰਸੀ, ਬੈਂਚ, ਬਾਕਸ, ਪੌੜੀ, ਗੱਠੀ, ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਸ਼ੈਲਫ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਧਾਰਾ 313 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ, ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਕੁਰਕ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤੀ;

(c) ਕੋਈ ਵੀ ਵਸਤੂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 313A ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਹਨ, ਪੈਕੇਜ, ਬਾਕਸ, ਬੋਰਡ, ਸ਼ੈਲਫ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ।

(d) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

XXXXXX

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਟਾਉਣ ਵੇਲੇ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਭਾਂਡੇ, ਬਿਸਤਰੇ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਆਦਿ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗਾ।"

18. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 312 ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਾਲੇ, ਖੂਹ ਜਾਂ ਟੈਂਕ 'ਤੇ ਕੰਧ, ਵਾੜ, ਰੇਲ, ਪੋਸਟ, ਕਦਮ, ਬੂਥ ਵਰਗੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰੁਕਾਵਟ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਗਲੀ, ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਾਲੇ, ਖੂਹ ਜਾਂ ਟੈਂਕ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 312 ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਢਾਂਚੇ/ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ ਜੋ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 310 ਅਤੇ 317 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 312 ਉਨ੍ਹਾਂ ਢਾਂਚਿਆਂ / ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 310 ਅਤੇ 317 ਤਹਿਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।

19. ਧਾਰਾ 314 (1) ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਧ, ਵਾੜ, ਰੇਲ, ਪੋਸਟ, ਪੌੜੀ, ਬੂਥ ਜਾਂ ਹੋਰ ਢਾਂਚੇ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਬੰਬਈ ਮਿਊਂਸਪਲ (ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ) ਐਕਟ, 1950 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 312 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲੀ, ਖੁੱਲੇ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਾਲ਼ੀ, ਖੂਰ ਜਾਂ ਟੈਂਕ ਜਾਂ ਅੱਗੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚੀ ਬੀ. ਬੀ. ਏ. (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1956 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਉਪਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਜਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

20. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 (1) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ, ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਕੰਧ, ਵਾੜ, ਰੇਲ, ਪੋਸਟ, ਕਦਮ, ਬੂਥ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਸੜਕ ਜਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਾਂ ਨਿਕਾਸ ਜਾਂ ਖੂਹ ਜਾਂ ਟੈਂਕ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦੋ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 312 (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਉਪਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਢਾਂਚਾ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਵਸਤੂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

21. ਹੁਣ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਇੱਥੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਕਸ਼ਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਥਲ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ। ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਰਹੇ।

XXXXXX

ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੁੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਰਫੀਕੁਨੀਸਾ ਐਮ. ਖਲੀਫਾ

[ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਜੇ.] 1045

22. ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ, ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਸਥਲ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲ/ਢਾਂਚੇ ਸੀਵਰੇਜ ਲਾਈਨ/ਪ੍ਰਵਾਹ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ; ਦੂਜਾ, ਇਹ ਢਾਂਚੇ/ਸਟਾਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ

ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 312 (1) ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ; ਤੀਜਾ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਢਾਂਚੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਨ; ਅਤੇ ਚੌਥਾ, ਸਟਾਲ/ਢਾਂਚੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਨਤਾ ਲਈ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸੜਕ (ਬਾਂਦਰਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੋਡ) 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਹੈ।

23. ਉਪਰੋਕਤ ਚਾਰ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਕਮਿਸ਼ਨਰ) ਨੇ 26.05.2018 ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ/ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਟਾਲਾਂ/ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਗਾਊਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ 05.10.2015 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਟਾਲਾਂ/ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਥਲ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

24. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 ਅਧੀਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬਤਾ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ/ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

25. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਟਾਲਾਂ / ਢਾਂਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਭੋਜਨ ਵੇਚਣ ਲਈ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਹਤ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਲ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ।

26. ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਸਿਹਤ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਦਾ ਸਟਾਲ / ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 314 ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸੜਕ ਜਾਂ ਖੁੱਲੇ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਿਕਾਸ, ਖੂਹ ਜਾਂ ਟੈਂਕ 'ਤੇ ਸਿਹਤ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਟਾਲ/ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹੇ ਸਟਾਲ/ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਧਾਰਾ 314 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਹਮਲਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦਿਖਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 312 (1) ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਟਾਲ/ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

XXXXXX

27. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 26.05.2018 ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਕਮਿਸ਼ਨਰ) ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ/ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹਰੇਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਢੁਕਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂਡਮਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।

28. ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੈਂਡਮਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਤਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ

ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ (ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ) ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਦਲਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

29. ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ/ਨੀਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 314 ਤਹਿਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੋਈ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

30. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਾਂ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਉੱਠਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਅਪੀਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi